

2023

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten
Jaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Voorwoord

Voor u ligt het Jaarverslag maatschappelijk verantwoord beleggen 2023 van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP). StiPP wil dat haar beleggingen bijdragen aan een duurzame samenleving. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) is daarom al geruime tijd een vanzelfsprekendheid voor ons. StiPP heeft als primaire doelstelling te voorzien in een oudedagsvoorziening voor de werknemers (uitzendkrachten en gedetacheerden) in de uitzendbranche.

De visie van StiPP is dat maatschappelijk verantwoord beleggen op positieve wijze kan bijdragen aan deze langetermijndoelstelling en dat dit onderdeel is van haar toegewezen taak.

De beleidskeuzes van StiPP zijn gebaseerd op de input van de betrokkenen bij en de verantwoordelijken van het fonds te weten de deelnemers en pensioengerechtigden, het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Bij het bepalen van onze duurzaamheidsdoelen hebben we onze deelnemers gevraagd naar wat zij belangrijk vinden. Dit is gedaan in de in 2019 en 2022 uitgevoerde risicobereidheidsonderzoeken onder StiPP-deelnemers.

Klimaatverandering kwam hieruit naar voren als het voor onze deelnemers belangrijkste duurzame thema. Andere duurzame thema's in ons beleggingsbeleid zijn Goede Gezondheid & Welzijn en Duurzame Energie.

Gezien deze uitkomsten krijgen de volgende beleidsuitgangspunten en doelstellingen binnen StiPP extra aandacht: sustainable development goals (SDG's) van de Verenigde Naties, c.q. duurzame energie en klimaat (nrs. 7 & 13) en gezondheid en welzijn (nr. 3); een zwaarder gewicht van ESG-ratings in de benchmarkkeuze en portefeuilleconstructie, volgens 'best in class'-principes; een

streefwaarde van 20% green bonds in de sub portefeuille staatsobligaties; de mogelijkheid van impactbeleggingen; en het thema klimaat en duurzame energie.

Steeds duurzamer

Het jaarverslag van StiPP over maatschappelijk verantwoord beleggen kijkt zoals gebruikelijk terug op 2023 en blikt vooruit op wat komen gaat in 2024. We zijn goed op weg, maar we zien ook dat er nog genoeg te doen is.

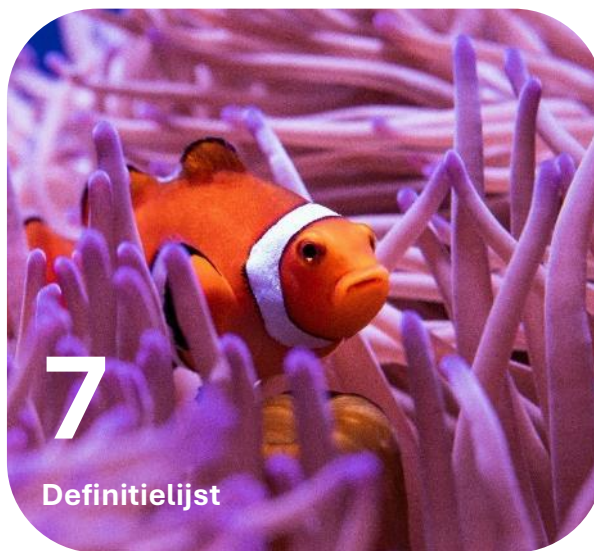
We startten in 2021 met ons doel een flinke vermindering van de CO₂-uitstoot van onze beleggingen te realiseren. De totale uitstoot van broeikasgassen van alle bedrijven waarin we beleggen moet omlaag. We houden de hoeveelheid CO₂-uitstoot van de beleggingen bij, om te zien of dat lukt. Vanaf 2021 hebben we mooie stappen kunnen zetten die hebben geresulteerd in een daling van CO₂-uitstoot van ongeveer 75%. Daarmee komen we ruimschoots onder het niveau van de doelstellingen van het wereldwijde klimaatakkoord.

Om onze duurzame doelstellingen waar te maken spreken wij de bedrijven waarin wij beleggen ook aan op hun maatschappelijk verantwoordelijkheid. Zo willen wij positieve veranderingen te weeg brengen. Bedrijven die niet voldoen aan onze normen en daar ook geen stappen toe zetten, sluiten wij uit; hierin beleggen wij niet. In dit MVB-jaarverslag kunt u daarover lezen. Volg StiPP bij de stappen die het fonds heeft gezet om maatschappelijk verantwoord te beleggen en bij de stappen die we de komende jaren nog gaan zetten.

*In het MVB-jaarverslag staat geregeld met dikgedrukte letters een **definitie** aangegeven. Klik hier op indien je meer wil weten over wat de definitie betekent.*

Inhoudsopgave

1 | Kernpunten &
vooruitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

1 | KERNPUNTEN & VOORUITBLIK

Kernpunten 2023

Broeikasgasreductie

53%

minder broeikasgasemissie (scope 1 & 2) vergeleken met de benchmark.

Bijdrage aan de duurzame ontwikkeldoelen waar we ons op focussen

€ 865,1 miljoen
positieve bijdrage

€ 197,3 miljoen
negatieve bijdrage

Best-in-class beleggen

53%

van de extern vermogensbeheerders
waar we in beleggen hanteert een **best-in-class** methodiek.

Actief eigenaarschap

54%

van de extern vermogensbeheerders
waar we in beleggen doet aan actief
eigenaarschap.

€ 2,94 miljard

beheerd vermogen. In de **bijlagen** is een volledig overzicht van de beleggingen van het fonds opgenomen.

Screening & uitsluitingen

Controversiële wapens

Tabak

UN Global compact
schenders

Kolen

Controversiële landen

Olie uit teerzanden

....Hier willen wij niet in beleggen!

Ontwikkelingen 2023

Klimaat

In lijn met het **klimaatakkoord van Parijs** zetten we ons in om de opwarming van de aarde te beperken tot +1,5C ten opzichte van het pre-industriële niveau. Vanuit de Nederlandse invulling van het klimaatakkoord wordt de financiële sector gevraagd om hier via acties invulling aan te geven. We willen daarom in 2050 een emissieneutrale ('**net zero**') belegger zijn. Daarvoor stemmen wij ons vermogen af op een reductie van de langetermijn-CO₂-intensiteit van gemiddeld 7% per jaar.

In 2023 hebben we meerdere acties genomen om ons doel te bereiken om onze uitstoot te verlagen: een aanzienlijk deel van onze stem- en engagementactiviteiten waren gericht op klimaatzaken, we beleggen in bedrijven die een positieve bijdrage leveren aan het klimaat via SDG-beleggingen en groene staatsobligaties, en we beleggen niet in bedrijven met substantiële negatieve activiteiten op het klimaat (kolen en teerzanden).

Doorlopen van beheercyclus duurzaamheidsrisico's

Het afgelopen jaar zijn wij gestart met het doorlopen van het ESG-ricisomanagementproces in drie stappen aan de hand van de adviezen van De Nederlandsche Bank (**DNB**). We werken dit komende jaren verder uit.

Update van het landenbeleid

In 2023 hebben we een aangescherpt **landenbeleid** geformuleerd. Dit beleid heeft als doel controversiële landen te identificeren in aanvulling op landen die op een (wettelijke) sanctielijst staan. Dit beleid maakt gebruik van objectieve en meetbare indicatoren die door gezaghebbende maatschappelijke instituten worden bepaald. Het is de intentie om niet te beleggen in door controversiële landen

uitgegeven beleggingstitels zoals staatsobligaties of aandelen in staatsgecontroleerde ondernemingen.

Stappen van de risicobeheercyclus duurzaamheidsrisico's

1. Opstellen longlist risico's. Als eerste identificeren wij de ESG-risico's op basis van meerdere externe bronnen (zoals MSCI en SFDR). Vervolgens stellen wij op basis van het bestaande Integraal Risicobeleid de risicobereidheid vast. Voor ieder risico maken we de impact van dat risico op de beleggingsportefeuille inzichtelijk en beoordelen we de materialiteit daarvan;

2. Opstellen shortlist risico's. Voor de ESG-risico's die als materieel worden gezien hanteren wij indicatoren waarmee we het risico vóór en na beheersing daarvan meten en beoordelen op basis van ons eigen MVB-beleid;

3. Opstellen en monitoren Key Risico Indicatoren (KRI's). We besteden de meeste aandacht aan de belangrijkste risico's, de zogenaamde KRI's, die uit de prioritering naar voren komen. Dit doen we met een nieuw ontwikkeld dashboard.

Aandelen ontwikkelde en opkomende landen

Wij hebben de **SDG-maatwerkindices** geëvalueerd die wij gebruiken voor onze aandelenbeleggingen. Wij evalueerden of de indices voldeden aan de verwachtingen en welke winst op het gebied van duurzaamheid dit heeft opgeleverd.

Wij constateerden dat, zoals de intentie was, het aantal zogenoemde ESG-leaders in de maatwerkindices aanzienlijk hoger ligt dan in de brede marktbenchmark en dat de ESG-scores

bovengemiddeld zijn. De **CO₂-intensiteit** in de op maat gemaakte indices is aanzienlijk lager ten opzichte van de brede benchmark, met name in de indices voor opkomende landen. De bijdrage aan de gekozen **SDG's** ligt hoger dan in de brede benchmark.

Komend jaar gaan wij verder met de evaluatie: welke aspecten hebben de verwachte toegevoegde waarde geleverd en waar willen we aanscherpen of bijsturen? Waar nodig zullen we de strategie van de indices verder verfijnen.

Obligaties opkomende landen

In samenwerking met onze fiduciair vermogensbeheerder is een marktindex geconstrueerd waarin het aangescherpte landenbeleid is geïntegreerd. Landen worden geselecteerd op basis van hulpbronnen efficiëntie, arbeidsrechten en democratisch bestuur. We hebben vervolgens een beheerder geselecteerd die deze index passief volgt in beleggingsfondsen.

Genoteerd onroerend goed

In samenwerking met onze fiduciaire vermogensbeheerder en een externe vermogensbeheerder is MVB geïntegreerd in de benchmark van de categorie beursgenoteerde vastgoedaandelen. De benchmark volgt met een **best-in-class** aanpak bedrijven met een hoge (MSCI) duurzaamheidsscore en houdt, vooruitkijkend, ook rekening met het klimaatbeleid van die bedrijven.

Duurzame wet- en regelgeving: SFDR

Het afgelopen jaar hebben we de nieuwe stappen gezet in de naleving van de in 2022 geïntroduceerde **SFDR** wet- en regelgeving. We hebben, naast ons reguliere jaarverslag, verantwoording afgelegd over de duurzaamheidskenmerken van de beleggingsportefeuille. Dit blijven we de komende jaren ook doen. De toenemende verplichting van bedrijven om inzicht te geven in duurzaamheidsaspecten van hun activiteiten (als vastgelegd in de

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSDR)) zal een positieve bijdrage aan de transparantie hebben.

Biodiversiteit

Wij hebben ons in 2023 een eerste beeld gevormd van het thema biodiversiteit in de context van haar beleggingsbeleid. Inzicht in biodiversiteit van de beleggingen en de (mogelijke) risico's die hiermee gepaard gaan, is vooralsnog uitdagend door het gebrek aan beschikbaarheid van kwalitatief goede data. Het thema wordt vooralsnog vooral benaderd vanuit een risicoperspectief en zal derhalve worden meegenomen in de reguliere risicobeheercyclus voor duurzaamheidsrisico's. Een mogelijke vervolgstap is dat we gaan onderzoeken of een (eerste) indicatie van het biodiversiteitsrisico van de beleggingen kan worden bepaald en of deze bepaling toegevoegde waarde heeft voor de uitvoering van het MVB-beleid van StiPP. Wij zijn al gestart met **engagement** over dit onderwerp met bedrijven.

*In onze rol als actieve aandeelhouder streven wij ernaar om bij te dragen aan het behoud van biodiversiteit. Zo zijn we via onze **fiduciare vermogensbeheerder** in 2023 diverse dialogen gestart met grote voedselproducenten. We hebben het Franse Danone bijvoorbeeld gestimuleerd om zich meer toe te leggen op producten van plantaardige eiwitten en de mogelijkheid om de verpakkingen te recyclen.*

We zijn via onze fiduciare vermogensbeheerder ook aangesloten bij het nieuw opgerichte Nature Action 100, een samenwerkingsinitiatief voor engagement. Via dit initiatief worden bedrijven aangesproken in de sectoren die geacht worden van systeembelang te zijn voor het omkeren van natuur- en biodiversiteitsverlies in 2030. Onze fiduciare vermogensbeheerder behoort op dit moment tot het engagementteam dat in discussie is met Novo Nordisk en Sysco Corporation.

aanvullende beheersmaatregelen te treffen. We hebben ons een beeld gevormd van deze cyclus in 2023 en een start gemaakt met de uitwerking. In 2024 zullen we verdere stappen zetten om deze cyclus te doorlopen.

Meer inzicht in klimaatprestaties

We streven ernaar om in 2024 het inzicht in de klimaatprestaties van onze beleggingen te vergroten door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met zogenaamde scope 3-emissies. Scope 3 verwijst naar de indirecte emissies die voortvloeien uit de waardeketen van een organisatie, inclusief de emissies van leveranciers, klanten en eindgebruikers. Door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met scope 3 kunnen we een vollediger beeld krijgen van de klimaatimpact van onze beleggingen.

Daarnaast streven we ernaar om data toe te voegen voor een aantal categorieën waarvan we nog niet over MVB-informatie beschikten, zoals staatsobligaties. Het toevoegen van deze categorie aan het overzicht met klimaatprestaties stelt ons in staat om ook de klimaatimpact van overheidsfinanciering mee te nemen in onze beleggingsbeslissingen.

Dit betekent niet dat we scope 3-informatie direct integreren in onze beleggingen. We zien dat de databeschikbaarheid nog te beperkt is om goed op te kunnen sturen. Per categorie beoordelen we of de data van voldoende kwaliteit is.

Staatsobligaties van opkomende landen

In 2023 hebben we besloten om te investeren in nieuwe beleggingsfondsen voor staatsobligaties van opkomende markten (EMD). Deze fondsen bieden ons de mogelijkheid om te profiteren van de groeipotentie en diversificatievoordelen die opkomende markten bieden. Vanaf 2024 worden deze beleggingsfondsen toegevoegd aan de beleggingsportefeuille.

Het **landenbeleid** is volledig geïntegreerd in deze fondsen, wat betekent dat er meer specifieke richtlijnen en criteria zijn opgesteld met betrekking tot de landen waarin we beleggen. Deze richtlijnen helpen ons om zorgvuldig te selecteren welke opkomende markten het meest geschikt zijn voor investeringen, rekening houdend met duurzaamheidsaspecten.

Aansluiting bij UN PRI

We zijn op dit moment zelf niet aangesloten bij het UN PRI-initiatief. Wel zijn onze vermogensbeheerders aangesloten bij dit initiatief en het heeft ook onze voorkeur dat eventuele nieuwe beheerders bij dit initiatief zijn aangesloten. We willen niettemin de toegevoegde waarde onderzoeken van aansluiting door StiPP zelf bij UN-PRI.

Vooruitblik 2024

De wereld staat voor een groot aantal uitdagingen op het gebied van milieu, maatschappij en politiek. De verwachtingen van de maatschappij, toezichthouders en pensioenfondsen ten aanzien van MVB groeien. We zetten ons in om op de lange termijn mee te groeien met deze verwachtingen. Dat doen we terwijl we tegelijkertijd oog houden voor het behalen van positieve financiële beleggingsresultaten.

Vervolg beheercyclus duurzaamheidsrisico's

In 2023 is een start gemaakt met de cyclus om duurzaamheidsrisico's in kaart te brengen en waar nodig

Biodiversiteit

In 2023 hebben we ons zoals eerder aangegeven nader verdiept in het onderwerp biodiversiteit in relatie tot onze beleggingsportefeuille. Dit onderwerp is nog volop in ontwikkeling. In 2024 onderzoeken wij of nieuwe ontwikkelingen aanleiding of mogelijkheden geven ons beleid op dit onderwerp verder te ontwikkelen.

Impactbeleggen

Tot slot doen we in 2024 aanvullend onderzoek naar impact- en transitiebeleggingen, om waar mogelijk met onze beleggingen bij te dragen aan duurzamere uitkomsten. Dat zouden we bijvoorbeeld kunnen doen door ondernemingen in staat te stellen hun activa te verduurzamen, en door te beleggen in ondernemingen die nu al duurzame producten en diensten leveren.

StiPP wil waar mogelijk een bijdrage leveren aan het thema klimaat, duurzame energie en gezondheid en welzijn. Naast het voorkomen van negatieve impact onderzoekt StiPP daarom de ook mogelijkheid beleggingen te doen die bijdragen aan maatschappelijke verbetering. Aan impactbeleggingen wordt een aantal eisen gesteld:

- De beleggingen hebben naast een financieel rendement een expliciete maatschappelijke doelstelling. Dit wordt ook wel intentionaliteit genoemd.
- De impact van de belegging is meetbaar of er is een concrete ambitie om de output te gaan meten (bijvoorbeeld als de data nog niet beschikbaar is).
- De belegging gaat niet ten koste van het verwachte gemiddelde risico/rendementsprofiel voor de lange termijn. Een beperkte kortetermijn-tracking error of rendementsafwijking is acceptabel.
- De beleggingen hebben relevantie voor het door StiPP gekozen thema klimaat.

Voorbeelden van beleggingen die thans in onze portefeuilles aan deze criteria voldoen zijn 'green bonds' en beleggingen in duurzame energie (infrastructuur).

Voor het meten en rapporteren van impact wordt veelal gebruik gemaakt van de sustainable development goals (SDGs) van de Verenigde Naties. Deze ontwikkelingsdoelen zijn bedoeld om armoede te bestrijden, het milieu te beschermen en vóór 2030 voor iedereen welvaart te creëren. Het voordeel van deze doelen is dat zij een raamwerk bieden dat breed erkend en ontwikkeld wordt. Onderdeel van dit raamwerk zijn KPI's die kunnen worden gebruikt om impact te meten en te rapporteren.

StiPP hanteert daarbij in het bijzonder de volgende SDGs als KPI's:

- SDG 3: goede gezondheid en welzijn;
- SDG 7: betaalbare en schone energie;
- SDG 13: klimaatactie.

Het thema klimaat (SDG's 7 en 13) is eerder reeds toegelicht. Daarnaast streeft StiPP naar positieve impact op SDG 3: 'Goede gezondheid en welzijn'. Uit het deelnemersonderzoek in 2019 en 2022 bleek dat deelnemers voorkeur geven aan dit thema als een focuspunt voor StiPP om een positieve bijdrage aan te leveren.

1 | Kernpunten &
voortuitblik

2 | **Onze MVB-
overtuigingen & aanpak**

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

2 | ONZE MVB- OVERTUIGINGEN & - AANPAK

Onze MVB-overtuigingen & -aanpak

MVB-overtuigingen

StiPP heeft ten doel binnen de werkingssfeer te voorzien in een oudedagsvoorziening voor de werknemers in de uitzendbranche. De visie van StiPP is dat maatschappelijk verantwoord beleggen bijdraagt aan haar langetermijndoelstelling en onderdeel is van haar fiduciaire taak. Hierbij worden alle drie deelgebieden binnen **ESG** als belangrijk beschouwd.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) vormt een integraal element van het beleggingsbeleid en het beleggingsproces. Dit betekent dat:

- StiPP gelooft dat bedrijven die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan bedrijven die dat niet doen;
- StiPP zich bewust is van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven.
- bij beleggingsbeslissingen en het beleggingsproces de MVB-impact onderdeel is van de besluitvorming;
- StiPP een uitsluitingenbeleid en een engagementbeleid voert waarover verantwoording wordt gegeven en waar het fonds aanspreekbaar op is;
- beleggingen (door een externe partij) worden gescreend op internationale normen en waarden;

- StiPP ook aandacht heeft voor de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt ESG-beleid kan hebben op de omvang van het 'belegbaar' universum, het kostenniveau en het rendement en het risico.

De duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn en Klimaat koppelt StiPP aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (**SDG's**):

- SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn; en
- SDG 7: Betaalbare en schone energie; en
- SDG 13: Klimaatactie.

Een uitgebreide toelichting waarom wij deze standpunten belangrijk vinden en hoe de interne organisatie rondom MVB is georganiseerd, is te vinden in het **MVB-beleid** van StiPP.

MVB-doelstellingen

Op basis van eerdergenoemde standpunten is een vijftal doelstellingen vastgelegd:

1. De introductie van sustainable development goals (SDG's) van de Verenigde Naties, c.q. duurzame energie en klimaat (nrs. 7 & 13) en gezondheid en welzijn (nr. 3).
2. Een zwaarder gewicht van ESG-ratings in de benchmarkkeuze en portefeuilleconstructie, volgens 'best in class'-principes.
3. Een streefwaarde van 20% green bonds in de subportefeuille staatsobligaties.
4. De mogelijkheid van impactbeleggingen.
5. Het thema klimaat en duurzame energie.

Deze uitgangspunten worden gebruikt om gerichte stappen voorwaarts te kunnen zetten, voortgang te meten en eventueel bij te sturen indien blijkt dat dit nodig is om de doelen binnen de aangegeven tijdsperiode te realiseren.

De uitgangspunten en doelstellingen worden elk jaar geëvalueerd. De eerstvolgende evaluatie is gepland voor 2024. Aan de hand van deze evaluatie bepaalt het pensioenfonds of het beleid en voorgenomen ontwikkelen aansluiten bij de verwachting en ambities van de stakeholders of dat aanscherping wenselijk is. Hierbij baseert het bestuur zich tevens op de input verkregen van de deelnemers en gepensioneerden als ook van het verantwoordingsorgaan. Gelet op het feit dat de ontwikkelingen gerelateerd aan MVB-beleid relatief snel gaan, zal het bestuur van StiPP tenminste jaarlijks beoordelen of deze ontwikkelingen aanleiding geven voor tussentijdse aanpassingen.

Deelnemers en gepensioneerden: Draagvlak voor het MVB-beleid wordt steeds belangrijker. Daarom zal het pensioenfonds minstens iedere drie jaar de mening van de deelnemer over MVB onderzoeken, aan de hand van een deelnemersonderzoek of een representatief deelnemerspanel.

Bestuur: Het bestuur heeft een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het MVB-beleid en de uitvoering hiervan. Gezien de ambities van het fonds heeft een bestuurslid de verantwoordelijkheid gekregen om de voortgang hiervan te bewaken. Er zal minimaal twee keer per jaar over het MVB-beleid en de implementatie daarvan in bestuursverband worden gesproken.

Fiduciair beheerder: De fiduciaire beheerder van het fonds adviseert StiPP over het MVB-beleid, en organiseert en faciliteert de uitvoering hiervan. Ook rapporteert de fiduciaire beheerder over de implementatie van het MVB-beleid aan het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan: Er wordt minimaal één keer per jaar dialoog gevoerd met het verantwoordingsorgaan van StiPP, zowel ten aanzien van het gekozen beleid (adviesrecht) als ten aanzien van de uitvoering van het beleid (het afleggen van verantwoording).

MVB- risicobeheercyclus

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van de **beleggingscyclus**. We houden hierbij rekening met duurzaamheidsrisico's, waaronder financiële, reputationele en operationele risico's. Deze risico's worden nauwkeurig geëvalueerd en beheerd tijdens elke fase van de **risicobeheercyclus**.

StiPP houdt binnen de beleggingscyclus rekening met duurzaamheidsrisico's en zal hierbij aansluiten bij de DNB best practices ESG-risicobeheer. Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het

pensioenfonds in lijn met het beleid Integraal Risicomanagement (IRM-beleid) de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee.

Hierbij wordt ook rekening gehouden met de waarschijnlijkheid van het optreden, de ernst van de belangrijkste ongunstige effecten met inbegrip van het potentieel onherstelbare karakter naast een mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de belegging. Daarnaast zijn er ook wettelijke vereisten op het gebied van duurzaamheid waar StiPP aan dient te voldoen. Dit introduceert compliance-risico. De risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's van StiPP wordt toegelicht in de Bijlage IV: Risicobeheer duurzaamheidsrisico.

StiPP zal de duurzaamheidsrisico's gedurende 2023/2024 nader beoordelen om te bepalen welke risico's voor StiPP materieel zijn. Voor ieder als materieel geïdentificeerd duurzaamheidsrisico zal de impact op het pensioenfonds beoordeeld worden en een risicohouding bepaald. Als het risico niet past binnen de risicohouding worden beheersmaatregelen getroffen. Het duurzaamheidsrisico wordt gemonitord en getoetst aan de risicohouding. De inrichting van de risicobeheercyclus wordt ook periodiek geëvalueerd. Ter verbetering van de risicobeheercyclus worden doelen en maatregelen geformuleerd.

Op basis van de geïdentificeerde risico's, maakt StiPP gerichte beleggingskeuzes. Het streven is om te investeren in lijn met de MVB-doelstellingen en de risicotolerantie van het fonds. Dit met zo min mogelijk concessies op belangrijke beleggingsaspecten zoals rendement en diversificatie. Een verdere toelichting op de risicobeheercyclus en de risicohouding van StiPP staat beschreven in het MVB-beleid van het fonds.

MVB-instrumenten om onze duurzaamheidsdoelstellingen te behalen

Om onze MVB-doelstellingen te behalen maken we gebruik van de volgende instrumenten.

Sturen op duurzaamheidsthema's

StiPP wil beleggen in oplossingen die positief bijdragen aan de duurzaamheidsthema's die het heeft gekozen. Dit doet het door zich te richten op beleggingen die bijdragen aan de door het fonds gekozen SDG's en op beleggingen die een positieve impact realiseren op de duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn en Klimaat. Bij het selecteren van deze beleggingen kijkt StiPP naar de volgende criteria:

- De belegging draagt bij aan verdere verduurzaming van de portefeuille en de MVB-doelen van het fonds;
- De belegging levert een positieve bijdrage aan Gezondheid en Welzijn of Klimaat;
- Bij impact beleggen is de positieve impact van de belegging meetbaar. Deze impact kan bijvoorbeeld gemeten worden met SDG-indicatoren of met Real-World Impact (RWI)-indicatoren;
- De belegging resulteert niet in een verslechtering van het risico/rendementsprofiel; en
- De belegging past binnen het risicobeheer van StiPP.

Daarnaast willen we voorkomen dat onze beleggingen negatieve impact hebben op verschillende duurzame onderwerpen. Wij houden daarmee rekening in de selectie van beleggingen en monitoren dit regelmatig.

MVB-integratie

Bij het selecteren van externe vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen houdt StiPP rekening met hoe zij duurzaamheid in hun beleggingsproces integreren. Het is belangrijk dat duurzaamheid een geïntegreerd onderdeel is van de aanpak van deze partijen. Daarbij wordt bijvoorbeeld gekeken of de beleggingsfondsen en -mandaten een **Best-in-Class**-methode hanteren, gebruikmaken van **duurzame benchmarks**, een CO₂e-reductiepad volgen en of onze duurzaamheidsthema's voldoende aandacht krijgen.

Actief aandeelhouderschap

Dialoog We voeren de dialoog met bedrijven en externe managers om de klimaatverandering onder de aandacht te brengen en de algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken we samen met andere partijen (bijvoorbeeld **Platform Living Wage Financials** en **Climate 100+**).

Stemrecht We oefenen ons stemrecht uit om duidelijk te maken wat wij vinden van de manier waarop ondernemingen in onze portefeuilles met MVB-kwesties omgaan. Daarbij ligt onze focus op Gezondheid & Welzijn en Klimaat.

Class Actions Als actieve aandeelhouder komen we samen met andere beleggers in actie bij (vermoeden van) wanbestuur, zoals fraude, corruptie en omkoping binnen een bedrijf. We laten ons dan bijstaan door partijen die gespecialiseerd zijn in **class actions**.

Screening

De bedrijven waarin we beleggen moeten voldoen aan de Global Compact Principles (**UNGCP**). Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties en hebben betrekking op het naleven van kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en (anti-)corruptie. Indien we constateren dat een van onze (sub)portefeuilles direct belegt in bedrijven die handelen in strijd met deze principes, gaan we via onze fiduciaire vermogensbeheerder in dialoog met deze bedrijven.

Uitsluitingen

Wij willen alleen beleggen in bedrijven en/of landen die passen binnen het MVB-beleid van StiPP. Daarom sluiten we bedrijven uit die de grootste negatieve impact hebben op het klimaat binnen hun sector. Daarnaast worden bedrijven en landen uitgesloten die betrokken zijn bij ernstige schendingen van mensenrechten en andere ethische criteria. Bij het uitsluiten van landen richten we ons op staatsobligaties en staatsgerelateerde bedrijven, maar niet op alle bedrijven binnen die landen. Onderstaande tabel geeft aan welke bedrijfsactiviteiten voor StiPP reden zijn tot uitsluiting met motivatie. Periodiek wordt getoetst of nieuwe ontwikkelingen aanleiding geven bedrijven waarin door StiPP belegd toch uit te sluiten.

Uitsluiting	Reden van uitsluiting
- De productie, toelevering, distributie en/of verkoop van controversiële wapens: - clusterbommen; - landmijnen; - nucleaire wapens; - Biologische en chemische wapens.	- In strijd met internationale verdragen en conventies - Wettelijk verplicht (clusterbommen, strikte toepassing hiervan)
De productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten.	- Brengt ernstige schade toe aan de gezondheid, geen veilige mate van gebruik, dialoog is zinloos - In strijd met de UN Global Compact-principes.
Bedrijven die de UN Global Compact-principes materieel en structureel schenden. Dit omvat het uitsluiten van bedrijven waarvan bekend is dat zij de mensen- of arbeidsrechten op grove wijze schenden, zoals kinderarbeid, ernstige milieuschade veroorzaken of betrokken zijn bij ernstige fraude.	Het pensioenfonds onderschrijft de UN Global Compact-principes. Ondernemingen die deze principes ernstig en structureel schenden passen niet bij de uitgangspunten van het fonds.

De productie van kolen (kolen mijnbouw)	Kolen zijn een van de meest CO₂-intensieve vormen van energieproductie en deze productie voorkomt het behalen van de klimaatdoelstelling
---	---

Ook zijn beleggingen in financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de EU (vastgelegd in de EU-sanctielijst) of de VN (vastgelegd in de VN-veiligheidsraad sanctielijst) is afgegeven, uitgesloten. Waar van toepassing is dat, als onderdeel van sanctiewetgeving, er geen wettelijke plicht bestaat om beleggingen direct te verkopen, zal StiPP ernaar streven om zo het verkopen op enig moment kostenefficiënt te laten plaatsvinden.

In aanvulling op de sanctielijst beoordeelt StiPP landen ook op milieu (E)-, sociale (S)- en governance (G) factoren. Landen die op basis op tenminste één van deze factoren slecht scoren worden als controversieel geïdentificeerd. StiPP wenst niet te beleggen in staatsobligaties of staatsgecontroleerde ondernemingen van deze controversiële landen. Een nadere uitwerking van het landenbeleid is te vinden in Bijlage III: Landenbeleid.

De lijst van uitsluitingen is een resultante van het MVB-beleid van StiPP en onderhevig aan verandering. Door middel van het integreren van de uitgangspunten van StiPP in de selectie van beleggingsoplossingen borgt StiPP dat de vermogensbeheerders zich houden aan de kaders waarbinnen StiPP ondernemingen en landen wenst uit te sluiten. Middels periodieke rapportages monitort StiPP de implementatie van het beleid. Indien er toch een structurele positie is in de portefeuille van StiPP in een ongewenste onderneming of emittent (bijvoorbeeld door nieuwe inzichten), neemt StiPP maatregelen om deze situatie te beëindigen. Dit kan betekenen dat contact gezocht wordt met de fondsbeheerder met

het verzoek de betreffende positie te verkopen of, in het uiterste geval, een andere beleggingsoplossing te selecteren.

De uitsluitingenlijst per einde jaar wordt gepubliceerd als onderdeel van het MVB jaarverslag, dit betreft een momentopname.

Planning 2023 -2025

StiPP heeft zich middels dit MVB-beleid een ambitieus doel gesteld voor de komende jaren om meer verantwoord te beleggen. Hierbij is het bestuur zich er zeer bewust van dat de uitvoering hiervan dient te gebeuren op beheerste wijze, waarbij de samenhang tussen rendement, risico en kosten wordt beoordeeld. Daarom is een planning gemaakt om het algemeen bestuur (AB), het uitvoerend bestuur (UB) en de fiduciaire beheerder (VLK IM) richting te geven in de prioriteiten bij de uitvoering.

Onderwerp - beleggingen	Wanneer
Impact doorontwikkeling wetgeving gerelateerd aan MVB (bijv. SFDR)	voortdurend
Onderzoek impact beleggen en biodiversiteit	2023/2024
Risicobeheer duurzaamheidsrisico	2023/2024
Evaluatie SDG indices aandelen	2023/2024
MVB dashboard	2024
Europese Green Bond Standard	2025
Monitoring Klimaat – CO ₂ -reductiedoelstelling	2023 -2050

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

3 | STUREN OP BROEIKASGAS-REDUCTIE

Onderweg naar Parijs: klimaatneutraal in 2050

StiPP ondersteunt de doelstelling van **het Klimaatakkoord** om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen (**CO₂e**) wereldwijd terug te dringen en daarmee de negatieve impact op het klimaat te beperken en uiteindelijk zelfs te voorkomen.

Het fonds richt zich op twee hoofdzaken:

- Het reduceren van de CO₂e in de portefeuille naar **net zero** in 2050. Het doel is uiteindelijk klimaatneutraal te zijn;
- Het vermijden van beleggingen in CO₂e-intensieve bedrijven zoals kolenmijnen.

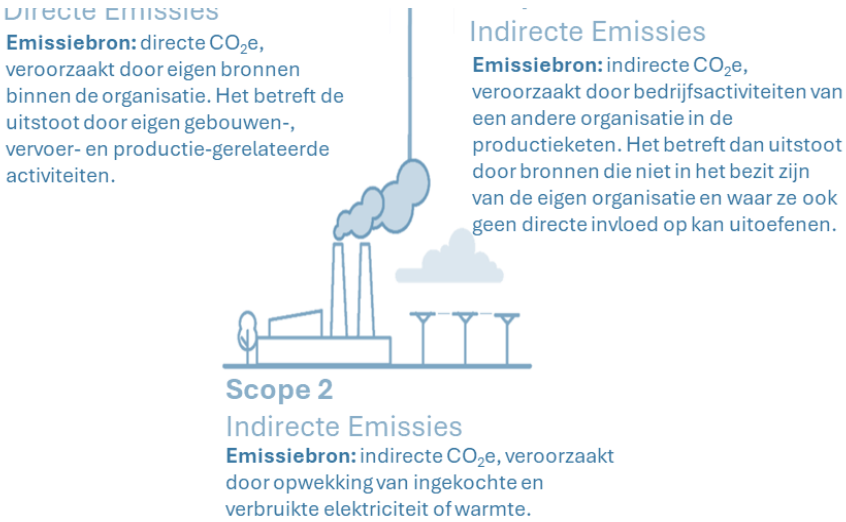
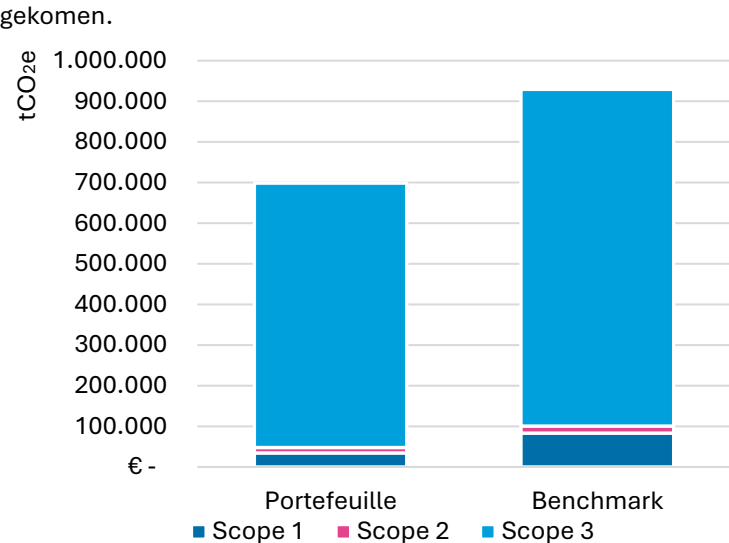
De onderstaande tabel en rechter figuur tonen de emissie van bedrijven in de beursgenoteerde beleggingsportefeuille gedurende 2023 en laten zien hoe de portefeuille heeft gepresteerd ten opzichte van de brede markt (benchmark). De gehanteerde benchmark is samengesteld uit beleggingen gebaseerd op onze portefeuilleallocaties, maar zonder integratie van duurzaamheid.

TRANSPARANTIE BEDRIJVEN	EMISSIE (ton CO ₂ e)		RELATIEVE CO ₂ e-VOETAFDruk Per euro mln. geïnvesteerd
	Aantal / weging	Scope 1&2 Incl. scope 3	
Portefeuille 2023	96% / 98%	47.655	698.286
Benchmark 2023	95% / 98%	100.957	929.427
Vershil		-53%	-25%
Portefeuille 2022	75% / 94%	53.090	469.713
Benchmark 2022	75% / 93%	99.904	724.421

¹ Dit betreft de categorieën aandelen, (investment grade en hoogrentende) bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed. De

klimaatanalyses in dit hoofdstuk zijn gemaakt binnen deze categorieën. De gebruikte data zijn afkomstig van dezelfde dataprovider. Bron: ISS, 2023

De tabel laat zien dat de beleggingen van StiPP beduidend minder CO₂e hebben uitstoten ten opzichte van de brede markt¹. In **bijlage VI** is een toelichting opgenomen hoe de emissiedata tot stand is

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

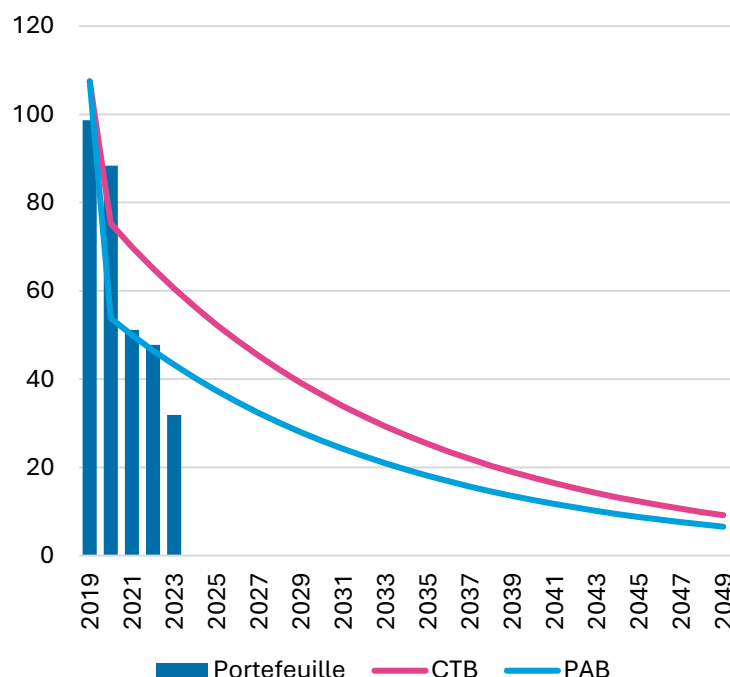
Wat betekent CO₂e scope 1, 2 & 3?

Relatieve CO₂e-voetafdruk van de beursgenoteerde portefeuille

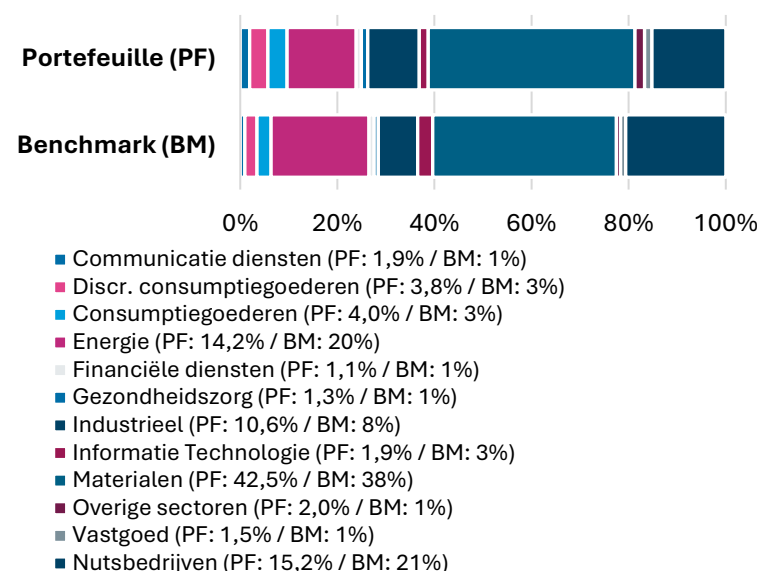
StiPP wil voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs, dat uitgaat van een stapsgewijze afname van CO₂e. Daarom volgen wij het pad van Climate Transition Benchmark (CTB).

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de relatieve CO₂e-voetafdruk van de portefeuille afneemt ten opzichte van het jaar 2019 met een niet-duurzame invulling. Uit de grafiek komt naar voren dat de beursgenoteerde beleggingsportefeuille voldoet aan de doelstelling en nu voorloopt op het reductiepad van de CTB.

CO₂e-voetafdruk per sector

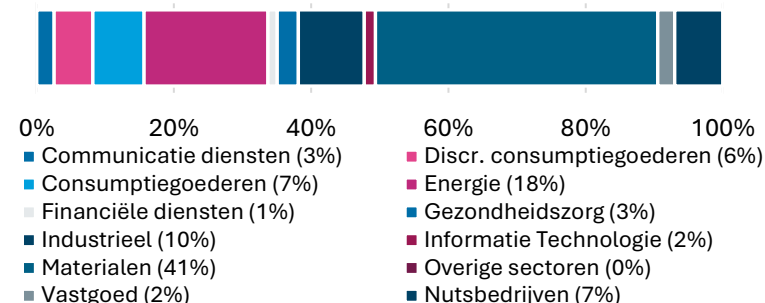
De volgende grafiek laat de verdeling van het belegd vermogen naar sectoren zien op basis van de CO₂e-voetafdruk. De sector Materialen heeft verreweg de grootste bijdrage aan de CO₂e-voetafdruk (42,5% van het totaal), gevolgd door de sectoren Nutsbedrijven (15%), Energie (14%) en Industrieel (10,6%). De overige sectoren hebben minder dan 10% bijdrage aan de totale CO₂-voetafdruk..

Financiële impact door fysieke klimaatrisico's

Als de wereldwijde klimaatdoelstellingen niet worden behaald, kan het aantal overstromingen, droogtes en stormen toenemen. We hebben een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen hiervan. **Fysieke klimaatrisico's kunnen voor StiPP leiden tot een verlies van ongeveer € 9,5 miljoen, wat ongeveer**

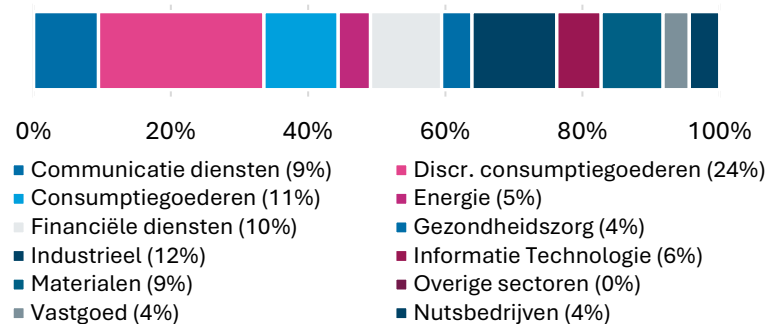
0,6% is van de beursgenoteerde beleggingen van StiPP. De volgende figuur laat zien welke sectoren de meeste bijdrage leveren aan dit risico. De sector materialen heeft de grootste bijdrage (41% van het totaal) op geruime afstand gevolgd door energie (18%) en de industrieel (10%). De overige sectoren hebben alle een bijdrage kleiner dan 10% aan het fysieke klimaatrisico.

Financiële impact door transitierisico: vermijden van klimaat intensieve bedrijven

Naast fysieke klimaatrisico's ontstaan er ook **transitierisico's** door de manier waarop de maatschappij met klimaatrisico's omgaat. Op korte termijn zullen we een energietransitie doormaken, wat het risico van zogenaemde **stranded assets** met zich meebrengt.

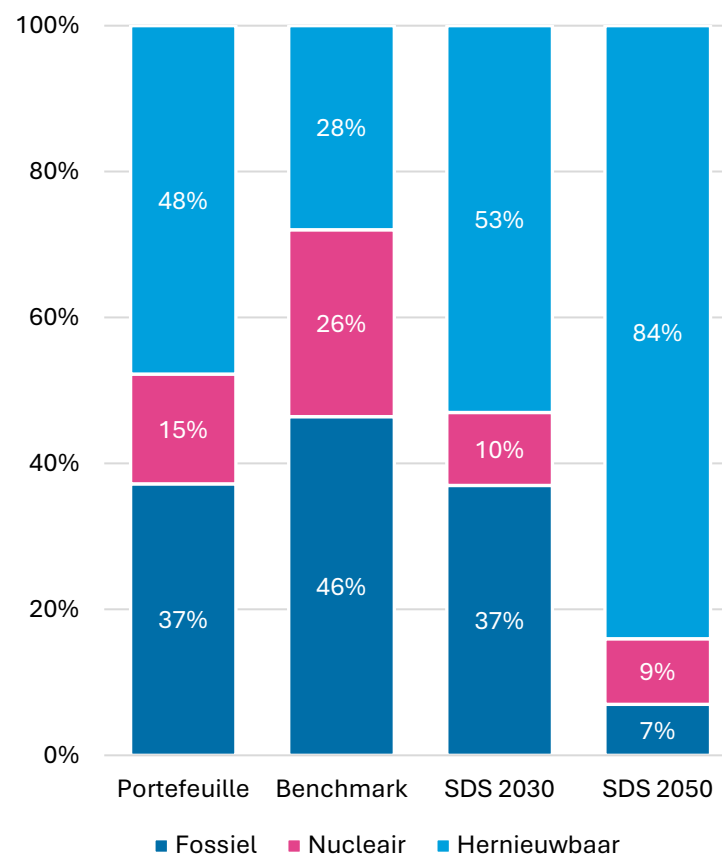
Onderstaande figuur toont de bijdrage per sector aan de totale potentiële negatieve financiële impact van transitierisico's de portefeuille. **De financiële impact door transitierisico's binnen de beursgenoteerde portefeuille kan ongeveer € 44 miljoen bedragen. Dit is ongeveer 2,9% is van de beursgenoteerde beleggingen van StiPP.** De grootste bijdrage aan het transitierisico komt van de sector discretionaire consumentengoederen (24%). Ook de industriële sector heeft een relatief grote bijdrage aan dit risico (12%).

Investerings in brandstoffen die de meest negatieve invloed hebben op het klimaat, zoals kolen, zouden als eerste een stranded asset kunnen worden. Voor een emissievrije toekomst is het essentieel dat we de huidige energiemix vervangen door hernieuwbare energiebronnen. Nutsbedrijven die nog steeds vertrouwen op fossiele brandstoffen, lopen zonder een vervangingsplan te hebben het risico op stranded assets.

In de onderstaande figuur wordt een inschatting weergegeven van de energiebronnen die nu vertegenwoordigd zijn in de portefeuille en in de brede marktbenchmark, en hoe de portefeuille eruit zou moeten zien in 2030 en 2050 om in lijn te komen met het energietransitie-pad dat beschreven is in het Sustainable Development Scenario (SDS) van het International Energy Agency (IEA).

Om de klimaatdoelstellingen te realiseren zal het aandeel van hernieuwbare energiebronnen de komende jaren verder moeten groeien. Wij spannen ons in om met onze beleggingsportefeuille hier een bijdrage aan te leveren.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

4 | STUREN OP DUURZAAMHEIDS- THEMA'S

Sturen op duurzaamheidsthema's

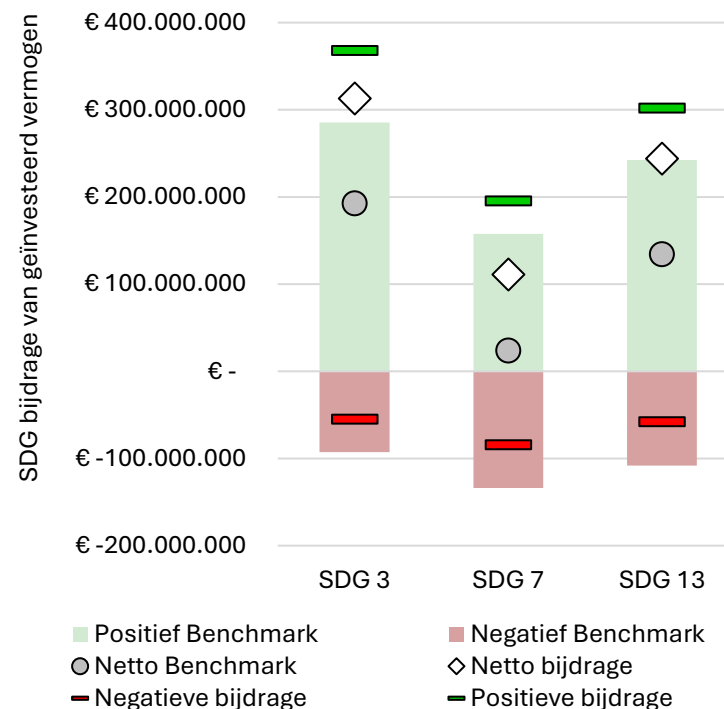
StiPP richt zich op beleggingen die een positieve bijdrage leveren aan de duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn en Klimaat. Voor beleggingen op de beurs kijkt het fonds vooral naar de positieve en negatieve bijdrage van de beleggingen op de SDG's 3 (Goede gezondheid & welzijn) 7 Betaalbare en duurzame energie en 13 (Klimaatactie). Voor de alternatieve beleggingen zoals Hypotheken, Niet-genoteerd vastgoed, Direct Lending kijken we naar andere indicatoren, passend bij de duurzaamheidsthema's van StiPP.

SDG-bijdrage van de beursgenoteerde portefeuille

In de beursgenoteerde portefeuille worden alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed beoordeeld op hun **SDG-bijdrage**. Individuele ondernemingen kunnen bijdragen aan meerdere SDG's. De grafiek aan de rechterkant laat zien welke positieve en negatieve bijdrage de beursgenoteerde portefeuille van het fonds heeft op de focus SDG's in 2023. De in deze grafiek gehanteerde benchmark is een representatieve weergave van de markt en kan afwijken van de specifiek door StiPP geselecteerde beleggingsbenchmarks.

In het totaal heeft de beursgenoteerde portefeuille een netto-bijdrage op de focus SDG's geleverd van €668 miljoen.

Hoewel onze beleggingen netto een positieve bijdrage leveren aan de focus SDG's, benadrukt de hoeveelheid negatieve bijdrage het belang van verdere verduurzaming binnen onze portefeuille.

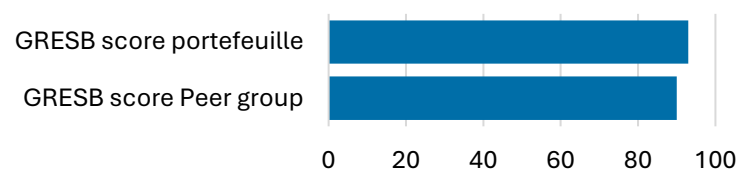

Verduurzamen van vastgoed

De vastgoedsector is de afgelopen jaren steeds meer gericht op duurzaamheid. Gebouwen worden energie-efficiënter gemaakt met slimme technologieën en er is aandacht voor CO₂-reductie. Duurzame energiebronnen worden geïntegreerd in gebouwen. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een milieuvriendelijkere en toekomstbestendige vastgoedsector, met economische voordelen voor eigenaren en gebruikers.

Naast klimaatgerelateerde aspecten richt de vastgoedsector zich steeds meer op sociale aspecten van MVB. Er is aandacht voor het creëren van inclusieve gemeenschappen, betaalbaar wonen, toegankelijkheid voor mensen met een beperking en het stimuleren van lokale werkgelegenheid. Dit draagt bij aan een sociaal verantwoorde en gezonde samenleving.

Bij het selecteren van vastgoedfondsen houdt StiPP rekening met deze duurzaamheidsaspecten. Het fonds richt zich met name op duurzaamheidsscores zoals de Global Real Estate Sustainability Benchmark (**GRESB**).

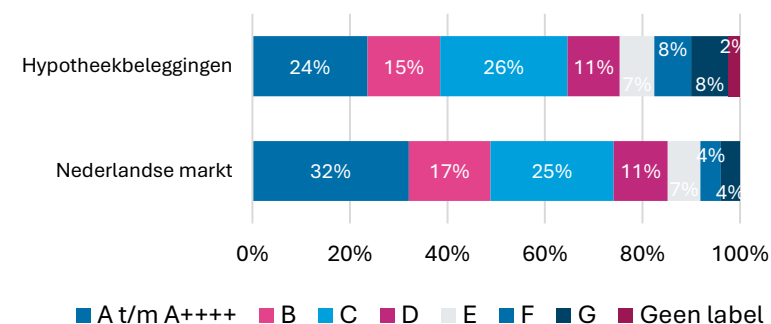
Gemiddeld hebben de niet-genoteerde vastgoedbeleggingen in de portefeuille van het fonds een GRESB-score van 93. Dit is hoger dan vergelijkbare groep vastgoedfondsen (90).

Focus op klimaat binnen hypotheekleningen

StiPP belegt ook in Nederlandse hypotheekfondsen. Het fonds vindt het belangrijk om ook via deze beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan het klimaat. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van **duurzaamheidsdepots**. StiPP let erop dat deze depots actief worden aangeboden. Ook is het wenselijk dat hypotheekbeheerders tools aanbieden aan hun klanten om hen te helpen bij het verduurzamen van hun huis, zoals kosten-baten-analyses voor duurzame investeringen en hulp bij het vinden van geschikte aannemers en installateurs.

Een belangrijke metriek waarop de duurzaamheid van een hypotheekbeheerder wordt gemeten is het energielabel van de woningen waaraan de hypotheekleningen zijn gekoppeld. Onderstaande grafiek toont de energielabelverhouding in de StiPP-portefeuille ten opzichte van de brede Nederlandse markt. Hieruit valt te concluderen dat onze hypotheekbeleggingen minder duurzaam zijn vergeleken met de Nederlandse markt. Op dit moment spreken we via de fiduciair vermogensbeheerder veel met de externe hypotheekbeheerders over wat zij kunnen doen op het gebied van duurzaamheid. Op dit vlak worden geleidelijk verdere stappen gezet.

Energielabelverhouding portefeuille vs. de Nederlandse markt

Duurzaamheid binnen directe leningen

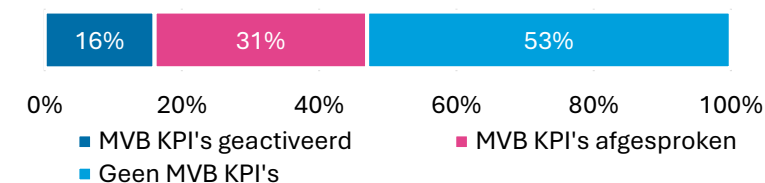
StiPP belegt in directe onderhandse leningen (**Direct Lending**) met behulp van gespecialiseerde vermogensbeheerders.

Binnen de categorie spelen duurzaamheidsaspecten een belangrijke rol. De Direct Lending-beheerder onderzoekt of een aanvraag voor een lening mogelijk afgewezen moet worden vanwege duurzaamheidsrisico's, of dat de positieve bijdrage op een van onze duurzaamheidsthema's juist een extra reden is om de lening aan te gaan.

Als onderdeel van de leenvoorwaarden worden steeds vaker concrete afspraken over duurzaamheidsdoelstellingen gemaakt en vastgelegd in MVB KPI's. Deze zijn ontworpen om bedrijven te stimuleren om hun duurzaamheidsprestaties te verbeteren op vooraf vastgestelde doelstellingen.

Om bedrijven te stimuleren deze doelstellingen te halen, bieden Direct Lending beheerders hun kredietnemers financiële prikkels in de vorm van een korting op de rentelast. Als een portefeuillebedrijf voldoet aan de afgesproken duurzaamheidsdoelstellingen, kan de te betalen rente bijvoorbeeld met 0,05%-pt. of 0,10%-pt. dalen.

Inmiddels heeft 47% van de uitstaande onderhandse leningen een dergelijke duurzaamheidsdoelstelling. 16% van de uitstaande onderhandse leningen heeft deze doelstelling inmiddels behaald, waarmee een renteverlaging is gerealiseerd.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

5 | MVB-INTEGRATIE & ACTIEF EIGENAARSCHAP

MVB-integratie & actief eigenaarschap voor een duurzame basis

Met Best-in-class beleggen de duurzame bedrijven selecteren

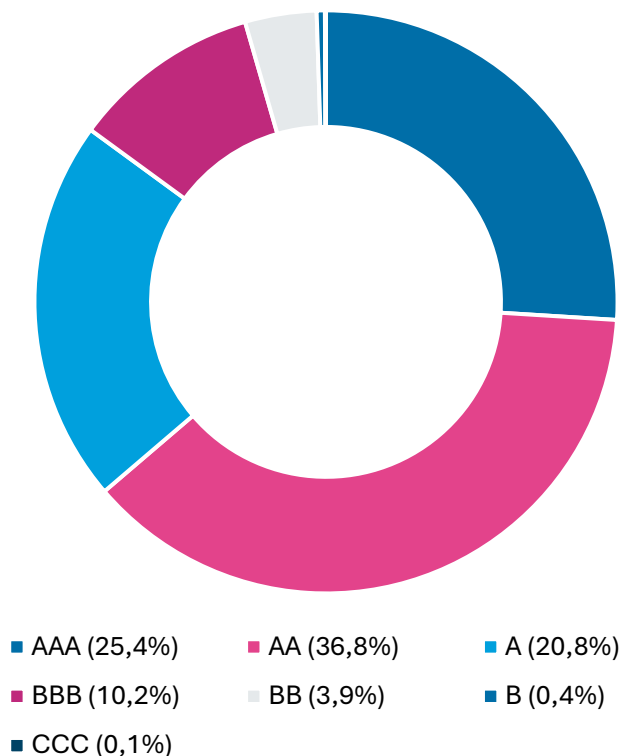
Waar mogelijk hanteert StiPP een 'best-in-class' aanpak. Hiermee streeft het fonds alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. **Goed ondernemingsbestuur** is daarvan een belangrijk onderdeel.

53% van de fonds-/mandaatbeheerders waarin StiPP is belegd hanteert een Best-in-Class-beleid. Voor de komende jaren zet het fonds zich in om dit percentage stap voor stap te verhogen.

De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

De ESG-rating is een belangrijke indicator bij de keuze met welke bedrijven een gesprek wordt gevoerd om te werken aan hun duurzaamheid. Aan de hand van het Best-in-Class-beleid worden bedrijven met een rating lager dan "B" uit de portefeuille verwijderd.

De volgende diagram toont dat er van de beleggingen met een ESG-rating nagenoeg geen beleggingen zijn in bedrijven met de laagste rating (CCC) en 0,4% bedrijven met een B-rating.

In gesprek met bedrijven voor een duurzamere wereld

StiPP gaat de dialoog aan met bedrijven om aan te geven wat wij belangrijk vinden. We willen op deze manier bedrijven aansporen om positieve veranderingen te realiseren. Deze gesprekken worden ook wel **engagement** genoemd.

De engagement-activiteiten worden niet uitgevoerd door StiPP zelf maar zijn uitbesteed aan de extern vermogensbeheerders en de **fiduciare beheerder**. Daarnaast zoekt het fonds samenwerking op met andere partijen. De dialoog wordt op drie verschillende lagen gevoerd:

1. engagement via de fiduciare vermogensbeheerder van StiPP;
2. engagement via de beheerders van de beleggingsfondsen en -mandaten waarin StiPP belegt;
3. engagement door aansluiting bij engagement-initiatieven (bijv. **Climate Action 100+**).

1. Engagement door de fiduciare vermogensbeheerder

Het **fiduciare vermogensbeheer** van StiPP is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Naast algemeen vermogensbeheer ondersteunen zij het fonds in het integreren van duurzaam beleggen, waarvan engagement deel uitmaakt.

In 2023 is de fiduciare vermogensbeheerder van StiPP in gesprek gegaan met de belegde vermogensbeheerders, en heel gericht met een aantal bedrijven in de beleggingsportefeuille. In samenwerking met andere beleggers zijn zij in totaal met 131 bedrijven een

dialogoog aangegaan. Niet al deze bedrijven zitten nu (nog) in onze beleggingsportefeuille.

Bijlage II toont een overzicht van de engagements die zijn uitgevoerd door de fiduciër vermogensbeheerder namens StiPP, per onderwerp (Ecologie, Sociaal, Governance).

Tetra Tech's streven naar biodiversiteit en waterbeheer

Tetra Tech is een groot internationaal advies- en ingenieursbedrijf dat gespecialiseerd is in duurzame consultancy- en bouwprojecten.

Namens het fonds heeft de externe vermogensbeheerder Federated Hermes aan Tetra Tech gevraagd om meer gedetailleerde informatie over de strategie en doelstellingen op het gebied van biodiversiteit en waterbeheer. Het bestuur van Tetra bleek zich al actief bezig te houden met de integratie van duurzaamheid in het beleid en bedrijfsactiviteiten, maar dit kwam onvoldoende terug in de rapporten van het bedrijf.

Circa 85% van de bestaande projecten is gerelateerd aan duurzame infrastructuur en hernieuwbare energie. Tetra Tech heeft tijdens de engagement aangegeven dat het bouwers en ontwikkelaars actief probeert te overtuigen van het nut van duurzame werkmethodes.

Bron: Beleggingsfonds Federated Hermes EOS, 2023

2. Engagement door beleggingsfondsen en -mandaten

De fiduciaire vermogensbeheerder heeft namens StiPP gesprekken gevoerd met de externe vermogensbeheerders die het pensioenvermogen beheren. Doel van de gesprekken was om te beoordelen of het MVB-beleid dat zij voeren in lijn is met het MVB-beleid van het fonds.

Circa 54% van de externe vermogensbeheerders in de portefeuille (excl. niet-genoteerde alternatieve beleggingen) van StiPP voert engagement uit op de bedrijven waarin wordt belegd.

3. Gezamenlijk het gesprek aangaan met ondernemingen

StiPP is via de fiduciair vermogensbeheerder aangesloten bij Climate Action 100+. Via dit samenwerkingsverband gaat een grote groep vermogensbeheerders en eigenaren, waaronder pensioenfondsen, de dialoog aan met bedrijven in CO₂-intensieve sectoren. Het gaat om 166 bedrijven die verantwoordelijk zijn voor 80% van de wereldwijde industriële emissie.

Het doel is om de opwarming van de aarde te beheersen en de transitie te maken naar een klimaatneutrale economie. Het Climate Action 100+ wil het bestuurlijke raamwerk van bedrijven verbeteren, en de manier waarop zij over klimaat(plannen) rapporteren.

StiPP is via de fiduciair vermogensbeheerder ook aangesloten bij Nature Action 100. Dit is een wereldwijd engagementinitiatief dat zich richt op het stimuleren van ambitie en actie bij bedrijven om natuur- en biodiversiteitsverlies om te keren. Investeerders die deelnemen aan het initiatief, gaan in gesprek met bedrijven in sectoren die hierbij als belangrijk worden beschouwd.

Zorgen over veiligheidsnormen – in gesprek met Vinci

StiPP vindt de veiligheid van medewerkers van groot belang.

In 2022 ontvingen de leidinggevenden van Vinci, een Frans bouwbedrijf, een groot gedeelte van de variabele beloning die gekoppeld was aan sociale doelen, hoewel er sprake was van vier sterfgevallen op de werkvloer. Vanwege een gebrek aan transparantie is het niet uitgesloten dat het aantal werkelijke sterfgevallen hoger is.

De uitbetaling van de variabele beloning, ondanks de bevestigde sterfgevallen, zorgt voor aanzienlijke zorgen voor de toekomst. Van Lanschot Kempen is daarom namens het fonds de dialoog gestart met Vinci. We streven ernaar dat Vinci een nul-norm voor sterfgevallen op de werkvloer invoert als onderdeel van de variabele beloning.

Bron: Beleggingsfonds M&G, engagement uitgevoerd door Van Lanschot Kempen, 2023

Een Duurzame Toekomst in de Chemische Industrie

Met LyondellBasell, een Nederlands chemisch bedrijf, worden al sinds 2017 actief gesprekken gevoerd om de impact van de bedrijfsactiviteiten op het milieu te verminderen.

Deze inspanningen hebben geleid tot positieve resultaten, zoals het publiceren van het eerste TCFD (*Task Force on Climate-related Financial Disclosures*)-rapport in 2019, het openbaar maken van de scope 3-emissies in 2021 en het vaststellen van een concrete doelstelling met betrekking tot de scope 3-emissies tegen het einde van 2022.

In 2023 zijn verdere gesprekken gevoerd om duurzaamheidsrisico's binnen het bedrijf aan te pakken, waarbij analyses zijn uitgevoerd om klimaatrisico's en fysieke transitierisico's nauwkeurig te identificeren. Hoewel de aanpak nog in ontwikkeling is, is LyondellBasell vastbesloten om de potentiële financiële impact van deze risico's verder te kwantificeren.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

Invloed uitoefenen door te stemmen

StiPP wil ondernemingen aanzetten tot een duurzamer beleid door middel van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Hoog op de agenda staan belangrijke onderwerpen zoals een rechtvaardig beloningsbeleid, het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden en het respecteren van mensenrechten.

Wij stemden via de extern vermogensbeheerders in 17% van de stemmingen tegen de voorstellen van het management. Dat kon verschillende redenen hebben. Deze stemmingen betreffen vaak zaken als overnamebeschermingen, reorganisaties, vergoedingen van het management en aandelenuitgiften maar kunnen ook over MVB-onderwerpen gaan. We hebben bijvoorbeeld tegen het bestuur van Alphabet gestemd (zie het voorbeeld hiernaast).

Wij stemden relatief vaak tegen voorstellen van andere aandeelhouders, vooral als deze voorstellen een negatieve impact zouden hebben op de duurzaamheidsthema's van StiPP.

De tabel in bijlage III toont een gedetailleerd overzicht van het stemgedrag per beleggingsfonds en -mandaat.

Stemmen tegen het management van Alphabet voor meer transparantie over hun lobbyactiviteiten en klimaatdoelen

Alphabet, het moederbedrijf van Google, is een multinational die wereldwijd bekend staat om zijn technologie- en internetgerelateerde diensten. In 2023 vond er een belangrijke stemming plaats over het publiceren van een rapport over een raamwerk waarmee het bedrijf zijn lobbyactiviteiten afstemt op klimaatdoelen. Hoewel het management tegenstemde, hebben wij als aandeelhouder vóór gestemd.

Een dergelijk rapport zorgt voor een betere transparantie van het bedrijf om afwijkingen tussen Alphabets klimaatdoelen en hun lobbyactiviteiten aan te kunnen pakken. Daarnaast kan het Alphabet met dit rapport ook aangeven hoe het bedrijf eventuele geïdentificeerde risico's beheerst. Door het publiceren van een dergelijk rapport laat Alphabet zien dat het zich inzet voor transparantie en verantwoordingsplicht, wat ons vertrouwen als aandeelhouder vergroot. Daarnaast geeft het ook een goed inzicht in de manier waarop het bedrijf omgaat met lobbyactiviteiten en de impact daarvan op de klimaatdoelen.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

6 | SCREENING & UITSLUITINGEN

Screening & uitsluitingen om nadelige effecten van beleggen te voorkomen

Wettelijke uitsluitingen van landen en/of bedrijven

StiPP wil niet beleggen in bedrijven of landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de Europese Unie (EU Sanctielijst) of de Verenigde Naties (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven.

Ook wil het fonds niet beleggen in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie of verkoop van **controversiële wapens**. Alleen als er binnen beleggingsfondsen voor een heel klein deel belegd wordt in deze wapens, dan is dit wettelijk gezien geoorloofd. StiPP heeft geen beleggingen in ondernemingen die in verband worden gebracht met controversiële wapens.

Uitsluiten van landen vanuit MVB-overtuigingen

Hoewel sommige landen niet op een sanctielijst staan en het mogelijk is om erin te beleggen, kan het fonds er toch voor kiezen om dit vanuit duurzaamheidsredenen niet te doen.

StiPP heeft een **landenbeleid** opgesteld om te bepalen waarin wel en niet kan worden belegd. Dit beleid houdt rekening met ESG-factoren die bepalen of een land als belegbaar wordt beschouwd. Als een land door het landenbeleid als niet-belegbaar wordt geclassificeerd, dan wenst StiPP hier niet in te beleggen. Dit betekent dat het fonds binnen die landen niet belegt in staatsobligaties of staatsgerelateerde bedrijven. Bedrijven die niet

staatsgerelateerd zijn, kunnen echter nog steeds worden opgenomen in de beleggingsportefeuille.

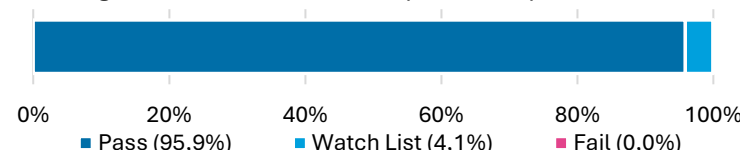
Het landenbeleid zorgt ervoor dat er naast de 22 landen die worden uitgesloten vanuit wettelijke uitsluitingen, er nog 47 landen zijn die additioneel worden uitgesloten vanwege duurzaamheidsredenen.

Screenen van bedrijven die maatschappelijke normen ernstig overschrijden

StiPP wil niet beleggen in bedrijven die ernstige negatieve impact veroorzaken op de maatschappij. Als een bedrijf dit toch doet, kiest het fonds ervoor om het bedrijf uit te sluiten. Om dergelijke bedrijven te identificeren gebruiken we de UN Global Compact Principles (**UNGCP**) als maatstaf.

Ondernemingen die negatief scoren op de UNGCP moeten doorgaans kosten maken om schade te herstellen, onder andere door juridische claims. Het overschrijden van deze normen heeft naast maatschappelijke en reputationele gevolgen dus vaak ook financiële gevolgen.

In onderstaande figuur is te zien dat per eind 2023 voor minder dan 0,5% van de totale portefeuille is belegd in ondernemingen met schendingen van de UN Global Compact Principles.

De betreffende ondernemingen komen in aanmerking voor engagement. Bij niet-succesvolle engagement komen deze bedrijven in aanmerking voor uitsluiting of overweegt StiPP om de belegging in het beleggingsfonds dat belegd is in deze ondernemingen te vervangen.

Uitsluiten van bedrijven om negatieve effecten op de duurzaamheidsthema's te voorkomen

StiPP heeft als doel om de negatieve impact van haar beleggingen op het milieu en de maatschappij te vermijden en het risico op waardevermindering te voorkomen. Daarom is er een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste (potentiële) negatieve effecten met betrekking tot de duurzaamheidsthema's Goede gezondheid & welzijn en Klimaat. Een voorbeeld van zo'n negatief effect is tabaksconsumptie.

Roken brengt ernstige schade toe aan de gezondheid en daarom heeft StiPP besloten niet te willen beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten. StiPP heeft geen beleggingen in ondernemingen die inkomsten halen uit tabak.

Ook bedrijven die actief zijn in het mijnen van kolen of energie opwekken uit kolen, sluiten wij uit, vanwege de negatieve impact op het klimaat. De uiteindelijke lijst met landen en bedrijven waar het fonds niet in wenst te beleggen, oftewel de **uitsluitingslijst**, is gepubliceerd op de **website** van StiPP.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

7 | DEFINITIELIJST

Definitielijst

Actief eigenaarschap

Actief eigenaarschap verwijst naar de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van een investeerder bij het beheren en beïnvloeden van de (ESG-) prestaties van een bedrijf waarin hij of zij heeft geïnvesteerd. Het houdt in dat de investeerder niet alleen passief toekijkt, maar actief deelneemt aan de besluitvorming en de strategie van het bedrijf.

Akkoord van Parijs

Een in december 2015 ondertekende internationale overeenkomst met als doel klimaatverandering tegen te gaan en de investering in een duurzame koolstofarme toekomst te versnellen. De centrale doelstelling is om de wereldwijde stijging van de temperatuur ruim onder twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau te houden en om een inspanning te leveren die temperatuurstijging te beperken tot niet meer dan 1,5 graden.

Beleggingscyclus

Het proces waarbij het fonds zijn beleggingsstrategie bepaalt en uitvoert om rendement te genereren en aan toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Dit omvat verschillende fasen, waaronder het vaststellen van doelstellingen, het selecteren van beleggingen, het monitoren van de prestaties en het periodiek herzien van de strategie.

Best-in-class

Best-in-class-beleggen is een aanpak waarbij wordt gestreefd naar het selecteren van de best presterende bedrijven binnen een bepaalde sector of industrie. Bij MVB is het doel om te investeren in bedrijven die goed scoren op het gebied van duurzaamheid,

maatschappelijke impact en een goed ondernemingsbestuur. De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

Class actions

Collectieve rechtszaken of massaschadeclaims die kunnen worden aangespannen als er duidelijke aanwijzingen zijn van (non-) financiële schade door wanbestuur.

Climate Action 100+

Climate Action 100+ is een wereldwijde coalitie van meer dan 500 institutionele beleggers die druk uitoefent op grote vervuilende bedrijven om ambitieuze klimaatdoelstellingen te stellen en actie te ondernemen om klimaatverandering tegen te gaan.

Climate Transition Benchmark

De Climate Transition Benchmark (CTB) is een maatstaf die kan worden gebruikt om de prestaties van beleggingsportefeuilles te beoordelen op hun naleving van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs.

De CTB hanteert een methodologie die is gebaseerd op de emissiereductiedoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Het startpunt van het CTB-emissiereductietraject wordt bepaald aan de hand van de assetallocatie van de beursgenoteerde beleggingsportefeuille per ultimo 2019. In het eerste jaar (2020) kenmerkt de PAB zich door een reductie van 30%. Vervolgens kent het traject een verdere emissiereductie van 7% per jaar tot en met het jaar 2050.

CO₂e

Een eenheid voor de impact van een broeikasgas, aangegeven als de hoeveelheid CO₂ met een equivalent effect op de opwarming van de aarde. De hoeveelheid CO₂ wordt gewoonlijk uitgedrukt in ton. Een ton is equivalent aan 1000 kg.

CO₂-intensiteit

Dit is een maatstaf die aangeeft hoeveel CO₂-uitstoot er plaatsvindt per eenheid van productie, activiteit of economische waarde. Het wordt vaak gebruikt om de milieuprestaties van bedrijven of sectoren te meten en te vergelijken. Een hoge CO₂-intensiteit geeft aan dat er veel CO₂-uitstoot is in verhouding tot de hoeveelheid geproduceerde goederen of diensten, terwijl een lage CO₂-intensiteit betekent dat er relatief weinig CO₂-uitstoot plaatsvindt.

Controversiële wapens

Wapens met een onevenredig groot en nietsontziend effect op burgers, soms nog jaren nadat er aan een conflict een einde is gekomen, worden doorgaans aangemerkt als controversieel. In de meeste gevallen zijn dit antipersoonsmijnen, kernwapens, clusterwapens, biologische en chemische wapens, verarmd uranium en munitie van witte fosfor. De meeste wapens die als controversieel worden gezien vallen onder internationale verdragen zoals het verdrag inzake clustermunitie en het verdrag inzake het verbod op antipersoonsmijnen.

De Nederlandsche Bank

DNB is de centrale bank van Nederland en bewaakt de financiële stabiliteit. Vanuit het MVB-perspectief stimuleert DNB duurzaam

beleggen en moedigt het financiële instellingen aan om duurzaamheid te integreren in hun beleid.

Direct Lending

Direct Lending is een vorm van beleggen waarbij investeerders rechtstreeks leningen verstrekken aan bedrijven, zonder tussenkomst van een traditionele bank. In plaats van geld te lenen van een bank, kunnen bedrijven leningen aangaan bij individuele beleggers of fondsen. Dit biedt bedrijven meer flexibiliteit en toegang tot financiering, terwijl beleggers potentieel aantrekkelijke rendementen kunnen behalen.

Duurzaamheidsdepot

Een duurzaamheidsdepot bij hypotheek is een regeling waarmee consumenten extra geld kunnen lenen om hun woning duurzamer te maken. Met maximaal € 25.000 of 6% van de woningwaarde kunnen ze bijvoorbeeld isolatie, dubbel glas, HR-ketels, warmtepompen en zonnepanelen installeren. Het doel is om energieverbruik te verminderen en bij te dragen aan het klimaat.

Duurzame benchmarks

Duurzame benchmarks zijn indices die de prestaties van duurzame beleggingen meten. Ze bestaan uit financiële instrumenten van bedrijven die voldoen aan duurzaamheidscriteria. Beleggers gebruiken ze om duurzaamheid in hun beleggingen te integreren en te vergelijken met traditionele indices.

Duurzame obligaties

Duurzame obligaties (ook bekend als sustainable bonds) omvatten t.o.v. **groene obligaties** een breder scala aan duurzaamheidsdoelen. Naast milieuaspecten kunnen de opbrengsten van duurzame obligaties ook worden gebruikt voor sociale projecten, zoals het bevorderen van sociale inclusie, het

verbeteren van de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en het bevorderen van gendergelijkheid.

Engagement

Het streven om het gedrag van een onderneming te beïnvloeden waarin een fonds belegt met als doel de werkwijzen op het gebied van milieu, maatschappij en/of bestuur (ESG) te verbeteren. Zo kan er met de raad van bestuur een gesprek worden aangegaan over het verbeteren van de arbeidsomstandigheden bij de bewuste onderneming.

ESG

ESG is de Engelse afkorting voor factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (environmental, social & governance). Aan de hand van die drie centrale factoren wordt doorgaans de duurzaamheid van de activiteiten van een onderneming of van een belegging beoordeeld.

ESG-ratings

De ESG-rating is een systematiek waarbij een dataleverancier (in dit geval MSCI ESG Research) bedrijven beoordeelt op hun MVB-beleid en uitvoering daarvan. Deze beoordeling levert een score ('rating') op. De score AAA is de hoogst mogelijke rating, CCC de laagst mogelijke rating.

Fiduciair vermogensbeheerder

Het fiduciair vermogensbeheer van StiPP is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Zij adviseren en integreren alle aspecten van vermogensbeheer zoals het opstellen van de beleggingsstrategie, samenstellen van de ideale beleggingsmix en het actief beheren of uitbesteden van portefeuilles.

GRESB

GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) is een onafhankelijke benchmark (referentie-index) die vastgoedfondsen

en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt en vergelijkt op hun duurzaamheidsprestaties. De benchmark geeft inzicht in hoe de vermogensbeheerder, of bijvoorbeeld de lokale beheerder van een winkelcentrum, omgaat met milieu-, sociale en bestuurlijke aspecten. Op basis van de GRESB-score kan er een goede vergelijking worden gemaakt tussen verschillende vastgoedbeleggingsfondsen. Hoe hoger de GRESB score, des te duurzamer het fonds

Goed ondernemingsbestuur

Goede ondernemingsbestuur, ook wel bekend als corporate governance, verwijst naar het geheel van regels, processen en structuren die worden gebruikt om een bedrijf effectief en verantwoord te leiden en te beheren. In de context van ESG verwijst het naar de manier waarop een bedrijf zijn bestuurlijke processen en structuren inzet om op een ethische, verantwoorde en duurzame manier te opereren. Dit omvat onder andere het waarborgen van transparantie en integriteit in besluitvorming, het beschermen van de belangen van alle belanghebbenden, het stimuleren van diversiteit en inclusie binnen de organisatie, en het aannemen van effectieve mechanismen om risico's te beheren en naleving van regelgeving te waarborgen.

Groene obligaties

Een groene obligatie is een financieel instrument dat wordt uitgegeven door bedrijven, overheden of andere organisaties om specifiek te worden gebruikt voor groene projecten.

De opbrengsten van een groene obligatie worden gebruikt om specifieke groene projecten te financieren, zoals hernieuwbare energieprojecten, energie-efficiëntie-initiatieven, waterbeheer en klimaatadaptatieprojecten. Door te investeren in groene obligaties kunnen investeerders bijdragen aan een duurzamere toekomst.

IEA

Het Internationaal Energieagentschap (IEA) is een autonome organisatie die energiezekerheid bevordert en economische groei ondersteunt, terwijl het milieu- en klimaatdoelstellingen nastreeft door middel van gegevensanalyse, beleidsaanbevelingen en internationale samenwerking.

Landenbeleid

StiPP heeft een landenbeleid opgesteld om de betrokkenheid bij negatieve impact op ESG-factoren te beheersen. Dit beleid richt zich op het identificeren van dergelijke impact in landen door overheden en omvat de implementatie en monitoring ervan. Het landenbeleid is een aanvulling op de sanctielijst, die bestaat uit financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor de EU of de VN een wettelijk besluit tot handelsembargo heeft afgegeven.

MVB

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. In dit document worden MVB, duurzaamheid en ESG afwisselend gebruikt, maar ze hebben dezelfde betekenis.

MVB-integratie

Onder de integratie van MVB wordt in het algemeen verstaan het meewegen van (risico)factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur in financiële analyses en de besluitvorming, naast de financiële risicofactoren, met als doel de reële waarde van een bepaalde belegging te beoordelen en de beleggingsresultaten te versterken. Het bewaken van en rapporteren over dergelijke risico's in een portefeuille kan eveneens tot die integratie behoren.

MVB KPI's

Dit zijn doelstelling zijn korte- (1-3 jaar), middellange- (3-5 jaar) en lange- (5-10) termijn doelen (Key Performance Indicators, KPI's)

die aansluiten bij ons MVB-beleid. Aan de hand van deze MVB KPI's wordt de progressie om de MVB-doelstellingen te behalen gemeten zodat indien nodig hierop kan worden bijgestuurd.

MVB-beleid

In dit document staat beschreven hoe om wordt gegaan met maatschappelijk verantwoord beleggen. Het beleidsdocument is te vinden in de volgende link: [MVB-beleid](#).

Net zero

Net zero is de benaming van een situatie waarin de uitstoot van wereldwijde broeikasgassen door menselijke activiteit in evenwicht is met de hoeveelheid die wordt verwijderd uit de atmosfeer. In zo'n emissieneutrale situatie is er nog altijd sprake van de uitstoot van CO₂, maar wordt er een gelijke hoeveelheid koolstof uit de atmosfeer gehaald als erin wordt gepompt. Het resultaat: nul toename van de netto-uitstoot. Dat kan worden gerealiseerd door enerzijds de emissies te verlagen en anderzijds emissies te compenseren door activiteiten als herbebossing of de opvang van CO₂.

Paris Aligned Benchmark

De Paris Aligned Benchmark (PAB) is een maatstaf die kan worden gebruikt om de prestaties van beleggingsportefeuilles te beoordelen op hun naleving van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs.

De PAB hanteert een methodologie die is gebaseerd op de emissiereductiedoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Het startpunt van het PAB-emissiereductietraject wordt bepaald aan de hand van de assetallocatie van de beursgenoteerde beleggingsportefeuille per ultimo 2019. In het eerste jaar (2020) kenmerkt de PAB zich met een reductie van 50%. Vervolgens kent

het traject een verdere emissiereductie van 7% per jaar tot en met het jaar 2050.

Platform Living Wage Financials

Platform Living Wage Financials is een samenwerkingsverband van financiële instellingen en stakeholders die streven naar een leefbaar loon in wereldwijde toeleveringsketens. Ze bevorderen transparantie en verantwoordelijkheid in de financiële sector om ervoor te zorgen dat werknemers een eerlijk loon ontvangen.

Risicobeheercyclus

De risicobeheercyclus omvat het identificeren van risico's, het bepalen van de risicobereidheid, het beoordelen van risico's, het nemen van risicomitigerende maatregelen en het monitoren en evalueren van risico's. Het fonds identificeert daarmee ook duurzaamheidsrisico's door middel van kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen, zoals portefeuille-screenings, scenario-analyses en dialogen met specialisten. De risicobereidheid wordt vastgesteld voor elk materieel duurzaamheidsrisico en StiPP neemt maatregelen om de blootstelling aan risico's te verlagen en te beheren. Monitoring vindt plaats aan de hand van risico-indicatoren en rapportages, en periodieke evaluaties zorgen ervoor dat de risicomanagementcyclus up-to-date blijft.

RWI

Real-World Impact indicatoren verwijzen naar de meetbare effecten die een investering heeft op de samenleving, het milieu en andere belangrijke aspecten van duurzaamheid. Het gaat daarmee verder dan alleen financieel rendement en richt zich op positieve veranderingen die worden gerealiseerd door investeringen. Real-op het verminderen van de CO₂-uitstoot, het bevorderen van sociale gelijkheid, het ondersteunen van duurzame

energieprojecten of het creëren van werkgelegenheid in achtergestelde gebieden.

SDS

Sustainable Development Scenario is een concept dat wordt gebruikt door internationale organisaties zoals het Internationaal Energieagentschap (IEA) om een duurzame toekomst op het gebied van energie en milieu te schetsen. Het is een scenario dat streeft naar het behalen van de doelstellingen van duurzame ontwikkeling, zoals vastgesteld door de Verenigde Naties.

In de SDS wordt rekening gehouden met verschillende aspecten, zoals het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, het bevorderen van energie-efficiëntie, het vergroten van het aandeel van hernieuwbare energiebronnen en het verbeteren van de toegang tot schone en betaalbare energie. Het doel is om een evenwicht te vinden tussen economische groei, sociale vooruitgang en milieubescherming.

SDG's

SDG's, oftewel Sustainable Development Goals, zijn 17 doelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties om wereldwijde uitdagingen aan te pakken. Deze doelen streven naar een duurzame toekomst voor iedereen, waarbij thema's zoals armoedebestrijding, gendergelijkheid, klimaatactie en goede gezondheid en welzijn centraal staan. Ze dienen als richtlijnen en stimuleren landen, organisaties en individuen om actie te ondernemen en bij te dragen aan een betere wereld voor huidige en toekomstige generaties.

SDG-maatwerkindices

Dit zijn duurzaamheidsindices specifiek gericht op SDG's. Een bijdrage aan SDG's is een van de duurzaamheidscriteria die zijn meegenomen in de opbouw van deze **duurzame benchmark**.

SDG-bijdrage

De SDG-bijdrage score geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met hoe ondernemingen de negatieve effecten beperken en hoe zij gebruik maken van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan de SDG's.

Voor elk van de 17 SDG's wordt de impact van een bedrijf bepaald aan de hand van drie pijlers:

- de producten en diensten van het bedrijf;
- de bedrijfsvoering van het bedrijf;
- de betrokkenheid bij en de snelheid van reageren op controverses.

Op basis van deze drie pijlers wordt per bedrijf een score tussen -10 (sterk negatieve SDG bijdrage) tot +10 (sterk positieve SDG bijdrage) berekend.

Indien een bedrijf een +10 score heeft dan wordt 100% van de beleggingswaarde gerekend als positieve bijdrage op desbetreffende SDG. Indien de score -4 is, wordt 40% van de beleggingswaarde gerekend als negatieve bijdrage op de desbetreffende SDG.

SFDR

De verordening met betrekking tot informatieverschaffing over duurzaamheid wordt in de wandelgangen meestal aangeduid via de Engelse afkorting SFDR (voor Sustainable Finance Disclosure Regulation). Met deze verordening wil de Europese Unie (EU) duurzaamheid in de financiële sector stimuleren. Van financiëlemarktdelnemers, zoals vermogensbeheerders, beleggingsorganisaties, pensioenfondsen en verzekeraars, wordt verwacht dat ze informatie verschaffen over de gehanteerde duurzaamheidspraktijken en de ESG-factoren die bij het

besluitvormingsproces voor beleggen in overweging zijn genomen. Het doel van de SFDR is om transparantie te verschaffen aan beleggers, onder andere door een classificatie in te voeren die van toepassing is op alle beleggingsproducten die binnen de EU worden verkocht, namelijk artikel 6-, 8- en 9-fondsen.

Sociale obligaties

obligaties die worden uitgegeven om financiering te verschaffen voor projecten met een sociaal doel. Deze obligaties worden uitgegeven door overheidsinstellingen, ontwikkelingsbanken, non-profitorganisaties en bedrijven die zich inzetten voor maatschappelijke doelen.

Stranded Assets

Stranded assets zijn bezittingen die hun waarde verliezen of niet meer winstgevend zijn vanwege veranderingen in de markt of regelgeving. Bijvoorbeeld, als we overstappen naar duurzame energiebronnen, kunnen fossiele brandstoffen of infrastructuur overbodig worden. Dit kan leiden tot financiële verliezen voor bedrijven en investeerders, omdat deze bezittingen niet meer nuttig of rendabel zijn.

Transitierisico

Verwijst naar de potentiële financiële en operationele risico's die bedrijven kunnen lopen tijdens de overgang naar een duurzamere economie. Dit risico ontstaat doordat er veranderingen kunnen optreden in wet- en regelgeving, marktvraag en technologie die invloed hebben op bedrijven die afhankelijk zijn van niet-duurzame praktijken. Bedrijven die zich niet tijdig kunnen aanpassen aan deze veranderingen kunnen financiële verliezen, reputatieschade en marktaandeelverlies ervaren. Daarom is het belangrijk voor bedrijven om transitierisico's te identificeren en proactieve maatregelen te nemen om zich aan te passen aan een duurzame economie.

Uitsluitingslijst

De uitsluitingslijst is een lijst van bedrijven, landen of overheden waarin het fonds ervoor kiest om er niet in te investeren vanwege ethische, sociale of milieuoverwegingen.

UNGCP

UNGCP staat voor United Nations Global Compact Principles, wat in het Nederlands het "Global Compact van de Verenigde Naties" betekent. Het is een initiatief van de Verenigde Naties dat tot doel heeft om bedrijven aan te moedigen en te ondersteunen bij het implementeren van universeel geaccepteerde duurzaamheidsprincipes en het bevorderen van verantwoord en ethisch ondernemerschap. Er wordt getoetst of een bedrijf betrokken is geweest bij een UNCP schending. Dit leidt tot een Pass, Fail of Watch List score. Een *Fail* betekent dat het bedrijf betrokken is bij controversiële zaken die op grote schaal schade veroorzaken. Een *Watch List* score wordt toegekend als het bedrijf betrokken is bij een controversiële zaak die (nog) niet direct als een schending van de Global Compact beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld omdat een zaak nog onderwerp is van een gerechtelijke procedure.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

8 | BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage I: Overzicht dialoog vermogensbeheerders

Vermogens beheerders	Beleggings-categorie	Onderschrijven van UNGP en OESO-richtlijnen	MVB-due diligence ²	Stemmen en dialoog	Bieden van herstel en verhaal	Actie bij onvoldoende voortgang van de dialoog
Achmea	Vastgoed	Ja	Ja	-	-	-
Aegon	Nederlandse hypotheek	Ja, hebben zelf het IMVO-convenant voor verzekeraars ondertekend	Ja	Dialoog met hypotheek-nemers	Ja	N.v.t.
Altera	Vastgoed	Ja	Ja	-	-	-
Amvest	Vastgoed	Ja	Ja	-	-	-
ASR	Nederlandse hypotheek	Ja	Ja	Dialoog met hypotheek-nemers	Ja	N.v.t.
BlackRock	Bedrijfsobligaties, liquiditeiten	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkoop positie
Northern Trust	Aandelen	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkoop positie
State Street	Staatsobligaties opkomende landen	Ja	Ja	Dialoog met obligatie uitgevers	Ja	Uitsluiting en verkoop positie

² Bron: Van Lanschot Kempen, 2023. *In een due-diligenceonderzoek onderzoekt een beheerder de maatschappelijke aspecten van een beleggingsbeslissing, met speciale aandacht voor negatieve impacts.

Bijlage II: Engagements door fiduciaire vermogensbeheerder

Het totale aantal engagements bedroeg 153.³ Van dat totaal waren er 110 gericht op verandering; deze dialoog werd gevoerd door onze portefeuillebeheerders en specialisten duurzaamheid en impactbeleggen. In de meeste gevallen betrof het milieukwesties (62) en bestuurskwesties (39).

Engagements door de fiduciair 2023

Bedrijven	Engagements		
	Bewustwording	Verandering	Totaal
Aantal bedrijven	41	103	131
Aantal engagements	43	110	153

Engagements door de fiduciair 2023 per thema

	Engagements voor bewustwording	Engagements voor verandering
Milieu	27	62
Maatschappij	3	9
Bestuur	13	39
Totaal	43	110

De 110 engagements gericht op verandering kunnen als volgt worden onderverdeeld naar thema.

Milieu (62)

- Verlaging van CO2-emissies
- Impact van producten en diensten op milieu
- Vermindering van afval
- Gebruik van natuurlijke hulpbronnen
- Integratie van klimaatparameters in beloning van bestuurders
- Biodiversiteit

Maatschappij (9)

- Leefbaar loon
- Fatsoenlijke werkomstandigheden
- Productverantwoordelijkheid
- Relaties met lokale gemeenschappen

Goed bestuur (42)

- Kwaliteit van management
- Beloning
- Aandeelhouderschap en rechten van aandeelhouders

³ Met een onderneming kan over meerdere thema's tegelijkertijd een dialoog worden gevoerd. Deze dialoog kan gericht zijn op zowel bewustwording als verandering. Dit kan tot enige overlapping leiden.

Bijlage III: Stemgedrag in 2023

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen wereldwijd)	Aantal	Percentage
Northern Trust World SDG Screened Low Carbon Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	9.692	100%
Aantal keer voor management gestemd	7.930	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	1.762	18%

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen Europa)	Aantal	Percentage
Northern Trust Europe SDG Screened Low Carbon Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	3.680	100%
Aantal keer voor management gestemd	2.934	80%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	746	20%

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen opkomende markten)	Aantal	Percentage
Northern Trust Emerging Markets SDG Screened Low Carbon Index FGR Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	4.851	100%
Aantal keer voor management gestemd	4.002	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	8.49	18%
Northern Trust Emerging Markets ESG Leaders Equity Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	7.367	100%
Aantal keer voor management gestemd	6.105	83%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	1.262	17%

Beleggingsfonds / -mandaat (beursgenoteerd vastgoed)	Aantal	Percentage
Northern Trust Developed Real Estate Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	4.385	100%
Aantal keer voor management gestemd	4.011	91%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	374	9%

Meer informatie over de uitvoering van het stembeleid en de dialoog die de vermogensbeheerders van StiPP voeren

Northern Trust

<https://www.northerntrust.com/united-kingdom/what-we-do/investment-management/stewardship/proxy-voting-policies>

<https://www.northerntrust.com/europe/about-us/corporate-social-responsibility>

Op deze websites is het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust, Hermes, te vinden.

Van Lanschot Kempen

<https://vds.issgovernance.com/vds/#/NzcyMA==/>

<https://www.vanlanschotkempen.com/nl/duurzaamheid>

Op deze website wordt het jaarverslag van de fiduciaire vermogensbeheerder gepubliceerd, inclusief inzicht in de dialoog met individuele ondernemingen (naast inzicht in de collectieve initiatieven).

BlackRock

Op deze websites is het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van BlackRock, te vinden.

[Investment Stewardship | BlackRock](#)

Bijlage IV: Overzicht vermogensfondsen en -mandaten per eind 2023

BELEGGINGSCATEGORIE	MANDAAT EN VERMOGENSBEHEERDER/ BELEGGINGSINSTELLING	OMVANG IN EUR (x1000)	PERCENTAGE VAN PORTEFEUILLE
Aandelen ontwikkeld Wereld	Northern Trust World SDG Low Carbon Index Fund	636.160	23%
Aandelen ontwikkeld Europa	Northern Trust Europe SDG Low Carbon Index Fund	207.908	7,5%
Aandelen opkomend Wereld	Northern Trust Emerging Markets SDG Low Carbon Index Fund	44.549	1,6%
	NT EM ESG Leaders Equity Index B EUR	162.747	5,9%
Bedrijfsobligaties	iShares ESG Screened Eur Corporate Bond Index Fund	199.278	7,2%
	Kempen (Lux) Euro Sustainable Cr Fd I	193.120	7,0%
Hoogrentende bedrijven	Kempen European Direct Lending Pool	47.498	1,7%
Hoogrentende landen	L&G ESG Emerging Markets Government Bond (Local Currency) Index Fund	74.246	2,7%
	L&G ESG Emerging Markets Government Bond (Hard Currency) Index Fund	73.782	2,7%
Genoteerd vastgoed	Northern Trust Developed Real Estate Index	97.345	3,5%
Niet-genoteerd vastgoed	Alterra Vastgoed-Woningen	64.027	2,3%
	Amvest Residential Core Fund	67.569	2,4%
Hypothecaire leningen	Aegon Dutch Mortgage Fund	88.555	3,2%
	ASR NHG Fonds	21.637	0,8%
	ASR Non-NHG Fonds	105.623	3,8%
Geldmarkt middelen	BlackRock ICS Euro Liquid Environmentally Aware Fund	22.603	0,8%
Euro staatsobligaties	Specifieke mandaten met allocatie naar kredietwaardige Euro staatsoblgaties	668.626	24.1%

Bovenstaande tabel geeft de beleggingsportefeuille weer voor de opbouwfase van de regeling van het pensioenfonds. Naast de opbouwfase is er ook een uitkeringsfase. De voor deze fase ingerichte uitkeringenportefeuille had per eind 2023 een omvang van 174,3 miljoen euro. Hiervan was 171,3 mln euro belegd in hoogkredietwaardige euro staatsobligaties, het restant was belegd in kasgeld (inclusief geldmarkt middelen).

Bijlage V: Overzicht netto-SDG-bijdragen beleggingsfondsen per eind 2023 in miljoenen

Beleggingsfonds/-mandaat	SDG 1	SDG 2	SDG 3	SDG 4	SDG 5	SDG 6	SDG 7	SDG 8	SDG 9	SDG 10	SDG 11	SDG 12	SDG 13	SDG 14	SDG 15	SDG 16	SDG 17
Kempen (Lux) Euro Sustainable Cr Fd I	19,5	7,9	40,8	0,0	27,6	16,4	19,7	16,2	56,7	49,0	12,1	15,0	26,2	10,4	12,1	35,6	47,8
NT Developed Real Estate Index UCITS E	0,0	-0,1	-10,3	0,2	3,0	-9,7	-5,2	-10,2	22,2	14,4	0,8	-15,8	-0,2	0,0	3,4	26,2	23,2
NT EM ESG Leaders Equity Index B EUR	3,8	-0,9	14,8	-0,1	-9,4	3,9	-0,4	-13,0	35,0	26,5	11,1	-5,4	-5,6	-1,0	-4,1	26,1	37,8
NT EM SDG Screened Low Carbon Ind FGR Fd	1,5	0,1	4,1	-0,1	-2,9	-0,2	-0,3	-5,4	9,0	6,7	3,5	-2,4	-1,9	0,8	-0,2	7,3	9,4
NT Europe SDG Low Carbon A NL Pens	21,4	4,3	64,2	1,8	35,2	28,0	29,6	31,2	71,2	63,0	9,2	28,6	62,7	15,1	13,6	56,5	67,3
NT World SDG Low Carbon A EUR	41,7	0,6	159,8	-8,9	60,5	19,0	49,0	-37,9	199,0	160,1	82,1	35,4	133,7	32,8	4,5	156,3	170,6
iShares ESG Screened Euro Corp Bond Q	19,0	1,5	39,4	0,0	32,7	16,6	18,8	14,5	62,9	54,9	12,3	13,0	28,8	10,1	7,8	37,3	56,8

Bijlage VI: Toelichting klimaatdata

Klimaatdata wordt verzameld voor de categorieën aandelen, (investment grade en hoogrentende) bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed, via de dataprovider ISS ESG. Het proces is op hoofdlijnen als volgt:

- Klimaatdata van ondernemingen worden verzameld uit de jaarverslagen en andere publieke bronnen. In dit rapport wordt gebruik gemaakt van de jaarverslagen per eind 2022 Wereldwijd rapporteren ongeveer 3000 grote ondernemingen over hun emissie.
- Alle data worden gecontroleerd op betrouwbaarheid en wanneer nodig verwijderd.
- Een schatting wordt gemaakt voor de emissie van niet-rapporterende bedrijven. Uit historische data blijkt dat de accuraatheid verschilt per sector maar minder dan 30% afwijkt.
- Emissie wordt toegekend aan de portefeuille op basis van eigenaarschap van de onderneming. Als het pensioenfonds 0,1% van een onderneming bezit krijgt het bijvoorbeeld 0,1% van de emissie toegewezen.

De scope 3 emissies worden vastgesteld conform het CO₂e /GHG-protocol. Omdat er nog onvoldoende bedrijven over rapporteren wordt per sector vastgesteld wat de emissie in de waardeketen is en aan het bedrijf toegekend. Scope 3 is dus niet geschikt om individuele bedrijven te beoordelen.

Alle afbeeldingen gebruikt in dit verslag zijn afkomstig van <https://unsplash.com>. Unsplash verleent een onherroepelijke, niet-exclusieve, wereldwijde auteursrechtlicentie om foto's van Unsplash kosteloos te downloaden, te kopiëren, te wijzigen, te distribueren, uit te voeren en te gebruiken zonder toestemming van of toeschrijving aan Unsplash of de fotograaf zelf.

